

سیمای فمینیستی اعتراضات ضد جنگ در روسیه

مسکو تایمز

ترجمه‌ی امین زرگرنژاد

توضیح مترجم: این متن^۱ حدود یک ماه پس از آغاز تهاجم نظامی روسیه به اوکراین بدون نام نویسنده در نشریه‌ی «مسکو تایمز» منتشر شده است و گزارشی میدانی از چگونگی حضور زنان در صف مقدم اعتراضات ضد جنگ در روسیه ارائه می‌کند. دقت در چنین تجاربی می‌تواند در فهم شیوه‌های نوین سازمان‌یابی منعطف در موقعیت‌های مشابه راه‌گشا باشد. این‌که چگونه فعالین می‌توانند نسبت به هر وضعیت و هر تغییر ناگهانی در متن آن، مبتکرانه مسیرهای جدیدی بکشایند. همه‌ی پانویس‌ها از مترجم است.

این ترجمه تقدیم می‌شود به خاطره‌ی «نگار زهتاب» که پس از مدت‌ها نبرد قهرمانانه با هیولای سرطان، سال گذشته و درست در همین روزها، در ۳۳ سالگی رفقایش را برای همیشه تنها گذاشت.

در ۲۳ فوریه‌ی ۲۰۲۲ داریا سرنکو،^۲ فعال سیاسی اهل مسکو، سرانجام از حکم حبس ۱۵ روزه‌ی رهایی یافت. داریا در سال ۲۰۲۱ به خاطر انتشار پستی در اینستاگرام که نمادهایی «افراط‌کارانه»^۳ مرتبط با آشوبگر ضد فساد آلکسی ناولنی^۴ داشت، بازداشت شده بود. او بسیار خسته بود. تنها خواسته‌اش این بود که کمی بخوابد. روز

۱. این متن ترجمه‌ای است از:

The Moscow Times (2022). *The Feminist Face of Russian Protests*. March 2022.

Available at: <https://www.themoscowtimes.com/2022/03/29/the-feminist-face-of-russian-protests-a77106> [Accessed 3 May 2022].

2. Daria Serenko

۳. اشاره به قانونی مرتبط با «لایحه‌ی محدودیت اینترنت در روسیه» (۲۰۱۲) که طبق آن لیستی از محتوا و مطالب افراط‌کارانه مشخص شده‌اند و تولید و انتشار هر مطلبی مرتبط با آنها جرم است. م
بنگرید به:

https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_List_of_Extremist_Materials
[Accessed 3 May 2022].

4. Alexei Navalny

بعد هنگامی که داریا پس از دو هفته، از اولین خواب طولانی و دلپذیرش بلند شد، فهمید که جنگ اوکراین آغاز شده است.

چند ساعت بعد او پیامی از دوستش الا روسمن^۵ فعال فمینیست و مورخ ساکن لندن دریافت کرد. پیام کوتاه و سراسر بود: «باید چیزی را سازمان‌دهی کنیم.» معلوم شد آن «چیز» یکی از به‌سرعت رشدیابنده‌ترین کارزارهای ضد جنگ یعنی «مقاومت ضد جنگ فمینیستی»^۶ (FAR) است. از زمانی که این سازمان تشکیل شد، حدود ۵۰۰۰ نفر تصاویر اعتراضات، بروشورها، مَج‌ها^۷ و برچسب‌هایی که خودشان درست کرده‌اند را به اشتراک گذاشته‌اند. در ۸ مارس افرادی از ۱۱۲ شهر در اعتراضی شرکت کردند که «فار» برای تمام غیرنظامیان اوکراینی کشته‌شده در جنگ ترتیب داده بود.

فار در حال حاضر بیش از ۲۶ هزار دنبال‌کننده در تلگرام^۸ دارد. فار خودش را سازمانی افقی می‌بیند. هیچ سلسله‌مراتبِ سخت‌گیرانه‌ای وجود ندارد و هر کسی قادر است به آن ملحق شود و از نمادهایش استفاده کند. تنها شرط، سهیم بودن در ارزش‌های سازمان است.

مانیفست آنها اعلام می‌کند: «فمینیسم در مقام نیروی سیاسی نمی‌تواند طرفِ جنگِ تجاوزگرانه و اشغالگری نظامی را بگیرد». این مانیفست^۹ تقریباً به سی زبان ترجمه شده است (شامل تاتاری، چوواشی و اودمورت). «فار» فمینیست‌های روسیه و

5. Ella Rossman

6. Feminist Anti-War Resistance (FAR)

۷. «مَج» (کوتاه‌شده‌ی کلمه‌ی مجله) به نشریات کوچکِ عموماً غیررسمی و گاهی زیرزمینی اطلاق می‌شود که صدایی غیر از صدای رسانه‌های اصلی دارند و فرایند چاپ آنها ساده و دستی است. در انگلیسی از Zine (کوتاه‌شده‌ی Magazine) برای مج استفاده می‌شود. م

8. <https://t.me/femagainstwar>

۹. متن انگلیسی این مانیفست در نشریه‌ی «ژاکوبین» منتشر شده است. م
بنگرید به:

<https://jacobinmag.com/2022/02/russian-feminist-antiwar-resistance-ukraine-putin> [Accessed 3 May 2022].

سراسر جهان را فرا می‌خواند تا به تظاهرات صلح‌آمیز بپیوندند، در کارزارهای ضد جنگ مشارکت کنند و حقایق را درباره‌ی رویدادهای اوکراین اشاعه دهند.

مخاطره بخشی از کار است

اعتراض به عملیات نظامی در اوکراین از همان آغاز مخاطره‌آمیز بوده است. در ۲۴ فوریه بیش از ۴۰۰۰ نفر در تظاهرات ضد جنگ در سراسر روسیه بازداشت شدند. پس از آنکه آلکسی ناوالنی رهبر زندانی اپوزیسیون فراخوان تظاهراتی وسیع در ۶ مارس را داد، تعدادی از فعالین سیاسی جلب و به بازداشتگاهی موقت منتقل شدند. آنها مضمون به «استفاده از تلفن برای فعالیت‌های تروریستی» بودند.

حتی اشتراک‌گذاری اطلاعات هم مخاطره‌آمیز شده است. یک هفته پس از آغاز عملیات نظامی، پوتین قانونی را علیه اشتراک‌گذاری «اخبار جعلی» درباره‌ی رویدادهای اوکراین امضا کرد که برای متخلفان تا ۱۵ سال زندان به همراه دارد. اکنون حتی یک شعار «نه به جنگ» ساده روی تی‌شرت به عنوان «بی‌اعتبارسازی نیروهای مسلح روسیه» انگاشته می‌شود و جرم است.

همچنین خطر بدرفتاری مقام‌های حکومتی وجود دارد. مارس امسال، چندین زن جوان که در تجمعی ضد جنگ دستگیر شده بودند، گزارش دادند که در ایستگاه پلیس براتیوووی مسکو مورد ضرب و شتم و توهین‌های کلامی قرار گرفته‌اند. فایل شنیداری ضبط‌شده‌ی ضرب و شتم‌ها به سرعت در شبکه‌های اجتماعی پخش شد.

الا روسمن که اینک یکی از سخنگویان برنامه است می‌گوید: «ما پیوسته به افراد هشدار می‌دهیم که مشارکت در جنبش ما صددرصد ایمن نیست»، «هیچ فعالیت سیاسی در روسیه ایمن نیست. ما تمام تلاش‌مان را می‌کنیم تا مخاطرات را توضیح دهیم و شرح دهیم که قوانین جدید چگونه عمل می‌کنند. ما پیوسته اطلاعات مرتبط با بازداشت‌های فعالین‌مان را رصد می‌کنیم.»

فار دستورالعمل‌های دقیقی درباره‌ی امنیت سایبری و شیوه‌های اجتناب از جلب توجه پلیس در خیابان‌ها را در اختیار فعالینش قرار می‌دهد. آنها هر روز شیوه‌های نوینی از اعتراض‌گری را ارائه می‌کنند که هنوز قانونی به حساب می‌آیند. فعالین

شعارهای ضد جنگ را روی اسکناس‌ها می‌نویسند، مصنوعات هنری می‌سازند و در پارک‌ها نصب می‌کنند، به عنوان نشانه‌ای از سوگواری برای کشته‌شدگان اوکراین با پوشش کامل سیاه بیرون می‌روند، به دیگران گل اهدا می‌کنند و یا به‌سادگی در متروی مسکو زیر گریه می‌زنند.

داریا سرنکو اضافه می‌کند: «با این حال، وضعیت هر روز در حال تغییر است. چیزی که تا دیروز قابل قبول بود، امروز دیگر کارایی ندارد. یک هفته قبل، می‌شد با پوشش سیاه و گل رُزی در دست بیرون رفت. حالا به خاطر آن دستگیر خواهید شد. این چیزی است که برای فعال ما آنا لوگینووا^{۱۰} در یکاترینبورگ^{۱۱} اتفاق افتاد. او ۹ روز در بازداشت بود.»

سرنکو می‌گوید: «ما بیش از ۱۰۰ فعال داشتیم که توسط پلیس دستگیر یا متحمل آزار و اذیت شدند. ما در اولین فرصت با آنها ارتباط می‌گیریم و از آنها می‌پرسیم که چه چیزی نیاز دارند و ما چگونه می‌توانیم کمک‌حال‌شان باشیم. ما فعالین‌مان را به وکلا وصل می‌کنیم و اطمینان می‌یابیم که به پرونده‌های آنها به اندازه‌ی کافی در رسانه‌ها پرداخته می‌شود. ما همچنین حمایت‌های روانی را مهیا می‌کنیم. ما روان‌درمانگرهایی را می‌یابیم که پول نمی‌گیرند و اگر اتفاق شنیع و آسیب‌زایی روی دهد، مانند آنچه زنان دستگیرشده در براتیووو از سر گذراندند، قادراند کمک کنند.»

گروه همچنین صندوقی دارد تا به مشارکت‌کنندگانی که به دلیل عقاید سیاسی شغل‌شان را از دست داده یا ترک کرده‌اند کمک کند.

سیمای «زنانه‌ی» اعتراض

در هفته‌های گذشته شبکه‌های اجتماعی پر شده‌اند از اظهارنظرهایی درباره‌ی «سیمای زنانه»ی اعتراضات روسیه. مارینا اووسیانیکووا^{۱۲} برنامه‌ساز تلویزیون دولتی روسیه که پخش اخبار را با بنری ضد جنگ قطع کرد، نمونه‌ی بارز آن است. داریا

10. Anna Loginova

^{۱۱}. چهارمین شهر پرجمعیت روسیه و یکی از مهم‌ترین شهرهای آن. م

12. Marina Ovsyannikova

سرنکو همچنین اشاره می‌کند که دگرباشان جنسی روسیه نیز نقش بزرگی در اعتراضات بازی می‌کنند.

الا روسمن خاطر نشان می‌کند که البته مردان هم درگیر اعتراضات هستند. او می‌گوید «ما از مردانی که از جنبش ما حمایت می‌کنند پیام‌های بسیاری دریافت می‌کنیم. این‌جا برای همه جا هست. اما تصور می‌کنم حضور گسترده‌ی زنان ویژگی روشن اعتراضات ضد جنگ در روسیه است. آنها واقعاً بسیار فعال هستند. از اعتصاب‌ها پاسداری می‌کنند، لباس‌های زرد و آبی می‌پوشند و اخبار و اطلاعات را پخش می‌کنند.»
به باور او توضیح این وضعیت به رشد فمینیسم در روسیه برمی‌گردد. «طبق برآورد من - که سه سال است جنبش فمینیستی در روسیه را به عنوان مشارکت‌کننده و پژوهشگر رصد می‌کنم - در حال حاضر بیش از ۴۵ گروه فمینیستی مردمی در سراسر روسیه وجود دارد. آنها با یکدیگر همکاری می‌کنند. به همین دلیل است که فمینیست‌ها قادرند به سرعت بسیج شوند.»

او همچنین اشاره می‌کند که چنین وضعیتی منجر به «درک نوینی از عاملیت زنانه» شده است. «اگرچه زنان در روسیه سال‌ها به لحاظ سیاسی فعال بوده‌اند (بنگرید به کمیته‌ی مادران سربازان^{۱۳}) اما اینک شیوه‌ی نوینی در نگاه به زنان وجود دارد. جای زنان فقط آشپزخانه نیست. زنان قادراند و باید به لحاظ اجتماعی و سیاسی فعال باشند و چیزهایی را که با آن مخالفاند عوض کنند.»

در حال حاضر سرنکو و روسمن روزانه هشت تا دوازده ساعت صرفِ کار در فار می‌کنند. هر دو روسیه را ترک کرده‌اند. سرنکو پس از آغاز تهاجم به اوکراین از کشور خارج شد و روسمن هم از سال ۲۰۲۱ در لندن زندگی می‌کند.

روسمن می‌گوید: «من در حال حاضر در روسیه نیستم و می‌توانم نامم را فاش کنم.» و ادامه می‌دهد «هنگامی که ما این فعالیت را شروع کردیم، به این فکر کردیم که داشتن مشارکت‌کنندگانی که هویت‌شان را پنهان نمی‌کنند بسیار مهم است. چنین

۱۳. کمیته‌ی مادران سربازان با نام کامل «اتحادیه‌ی کمیته‌های مادران سربازان روسیه» سازمانی مردم‌نهاد است که علیه نقض حقوق بشر در درون نیروهای مسلح روسیه فعالیت می‌کند. این سازمان در سال ۱۹۸۹ تأسیس شده است. م

چیزی اعتبار ما را به شدت بالا می‌برد و نشان می‌دهد که ما افراد واقعی هستیم و این تله‌ی پلیس نیست. این واقعیت که در خارج از کشور هستیم، به من این آزادی را می‌دهد که کارهای مشخصی انجام بدهم که افراد داخل روسیه قادر به انجامش نیستند.»

او می‌داند که احتمالاً دیگر نمی‌تواند برای سال‌ها به روسیه برگردد و مسائلی مرتبط با سازماندهی جنبشی اعتراضی در روسیه از خارج از کشور وجود دارد. «ما من فکر می‌کنم جنبش ما اینگونه است که فارغ از شرایط قادر است ادامه یابد، حتی اگر اکثر فعالین داخل روسیه بازداشت شوند.»

از این گذشته، جنبش اعتراضی عمده‌تاً زنانه مزیت دیگری هم دارد. «پلیس‌های مرد سال‌هاست که ما را دست‌کم گرفته‌اند» این جمله‌ای است که فعالی ناشناس می‌گوید. «اگر یک فعال را به زندان بیندازید، فعال دیگری جای او را پر خواهد کرد. زنان نشان داده‌اند که به شدت قوی هستند. من همواره دیده‌ام که دوستانم شجاع هستند. اما این موقعیت باعث شد بفهمم که آنها همچنین قادرند استوار بمانند و به جای غلتیدن به بلا تکلیفی خودترحم‌گری، عمل کنند.»

لولیا نوردیک،^{۱۴} فعال فمینیستی که در «فار» مشارکت دارد، اشاره می‌کند که فشار فزاینده‌ای که معترضان در حال حاضر با آن مواجه‌اند، نه تنها خودشان بلکه همکاران، دوستان و بستگان‌شان را هم می‌ترساند. او می‌گوید: «آنها می‌خواهند شما و اطرافیان‌تان را مرعوب کنند» و ادامه می‌دهد «آنها می‌خواهند همه باور کنند که داشتن عقیده‌ای و بیان آن با صدای بلند برای‌شان خطرناک است. که مجازات خواهد داشت. مهم است که وحشت نکنید، اما به یاد داشته باشید که در حال حاضر هر لحظه هر کسی ممکن است دستگیر شود. خودتان و خانواده‌ی‌تان را برای هر چیزی که ممکن است اتفاق بیفتد آماده کنید. با دوستان و بستگان‌تان درباره‌ی مخاطرات احتمالی صحبت کنید. درباره‌ی اقدامات و پیشگیری‌های امنیتی گفتگو کنید. به دوستان‌تان بگویید که در شرایط اضطراری باید با چه کسی تماس بگیرند. به‌دقت برنامه‌ریزی کنید که اگر کسی دستگیر شد یا مورد حمله قرار گرفت، چگونه به یکدیگر کمک خواهید کرد.»

---

14. Lölja Nordic

یکی از فعالین می گوید: «من به شخصه نمی ترسم». او شرایط فعلی را با سانسور دوران شوروی مقایسه می کند. «شگفت زده می شوم که چگونه افراد مبتکری می توانند در چنین شرایطی وجود داشته باشند. پیش از جنگ، فیلم های دوران شوروی را می دیدم و برای ام عجیب بود که چگونه آنها از زیر تیغ سانسور در رفته اند؟ چیزی که شبیه وضعیت ماست. اعتراضات رفته رفته بدیع تر و بدیع تر می شوند.»

پیوند با منبع اصلی:

<https://www.themoscowtimes.com/2022/03/29/the-feminist-face-of-russian-protests-a77106>